

KÖSZÖNTŐ H. TÓTH IMRE 80. SZÜLETÉSNAPJÁRA

„Младограматниците бяха щастливи хора. По онова време индоевропейското езикознание представляше неразорана целина. Затова те можеха да подбират и да се занимават с такива въпроси, дето фактите бяха почти еднозначни и решенията очевидни.”

H. Tóth Imre professzor köszöntésének bevezetésére nem véletlenül választottam Vladimir Georgiev szavait. Ennek a választásnak több oka is van, de ezek egyike sem az, mintha az ünnepelt az újgrammatikusok közé tartozna. A látni vélt analógia alapja valami egészen más.

H. Tóth professzor igazán elégedett ember lehet, meg is van erre minden oka. Valamennyien tudjuk persze, hogy éppen örökké nyughatatlan, állandóan új kihívásokat kereső természete az, mely megakadályozza őt abban, hogy kényelmesen – ahogy mondani szokás: a fotelben hátradőlve – nézzen vissza bámulatosan gazdag eddigi életpályájára, melynek néhány állomására fogok csak rávillantani.

1954-ben szerez diplomát a Szegedi Egyetemen, melynek 1961-től oktatója. 1986-ban eléri a legmagasabb oktatói beosztást: egyetemi tanárrá nevezik ki. 70. életévét betöltvén 2002-ben nyugdíjba vonul, azóta emeritus professzor.

Szegedre kerülését követően azonnal beleveti magát a tudományos munkába: 1961-től aspiráns. Témavezetője Kniezsa István, az ő halála után Hadrovics László. 1962-ben bölcsészdoktor, 1967-ben kandidátusi fokozatot szerez. A nyelv-tudományok doktora címet 1985-ban kapja meg.

A száraz tények nem tükrözik hűen azt a hatalmas munkát, melyet tudós oktatóként a tanítványok nevelésére fordít. Évtizedeken át irányítja szakterülete tudományos diákkörének munkáját; kollégává lett tanítványaiból kutatócsoportot szervez. Programvezetőként a nyelvészeti doktori (PhD) képzés emblemikus alakja. Karunk nyelvészeti habilitációs szakbizottságát is irányította.

Kitartó munkáját elismerések kísérik. Még a nyolcvanas évek elején magas bolgár állami kitüntetésben részesül: megkapja a Cirill–Metód-rend első fokozatát. 2002-ben a Bolgár Tudományos Akadémia külföldi tagjává választják, több bulgáriai egyetem díszdoktorrá avatja. Anyaintézményében – ahogyan már említettem – professzor emeritus címet kap, 2006-ban pedig a város ajándékozza meg a Szegedért Alapítvány tudományos kuratóriumának díjával.

Ám aki csak egy kicsit is ismeri az ünnepeltet, az tisztában van azzal, hogy számára a legnagyobb örömet nem a címek és kitüntetések jelentik, hanem az, ami éppen a fordítottja az újgrammatikusok boldogság-forrásának.

H. Tóth professzor ugyanis egyetemünkön tanúja lehetett a szláv filológia újraegyesítésének.

Pályája kezdetén a szlavisztikán belül csak a ruszisztika művelésének voltak meg az ideális feltételei. (Persze szlavistaként lassan már annak is örülnünk kell, hogy a leggazdagabb kulturális hagyományokkal rendelkező nép nyelvét és irodalmát azokban az években akadálytalanul oktatni és kutatni lehetett.) A történeti nyelvészettel foglalkozó jubiláns azonban már a hatvanas évek elejétől kezdve általános szlavisztikai kurzusokat hirdet (*Szláv népek és nyelvek, Bevezetés a szláv nyelvtudományba, Az összehasonlító szláv nyelvtan elemei stb.*). Az ósláv oktatásának, illetve nyelvtörténeti kutatásainak köszönhetően 1980-tól bolgár lektorátus működik nálunk. Ezekre az évekre esik a több szláv nyelvet kutató nyelvtörténész-csoport kialakítása, melynek eredményeképpen nemcsak a tanszék neve változik oroszról szlávra, hanem 1993-tól új szakjaink (bolgár, szerb és ukrán) is indulnak.

S így újfent létrejön az a sokszínűség, mely a szegedi szlavisztikát már a második világháború előtt jellemezte. A 40-es évek végén sem volt véletlen, hogy az 1946-ban újonnan alapított szláv intézet vezetésére a korábban itt előadó Hadrovics Lászlót kérték fel. Hadrovics professzor beiktatása azonban akkor meghiúsult, az orosz nyelv- és irodalomoktatás pedig hamarosan kizárólagossá vált. Csaknem ötven esztendő múltán a sors a tanítványt kárpótolta: H. Tóth professzor ugyanis éppen akkor lett tanszékvezető, amikor új szakjainkon az oktatás megkezdődött. Ami a mesternek nem adatott meg, elérte azt a tanítvány.

S mi a mi dolgunk, akik a tanítványnak vagyunk a tanítványai?

A kérdés valójában álkérdés, a válasszal mindannyian tisztában lehetünk. Őriznünk kell a szegedi szlavisztikának azt a helyét, melyet az a nemzetközi tudományos életben – elsősorban H. Tóth Imre professzor munkásságának köszönhetően – magának kivívott. Egyetemünk egykori névadójával szólva: „ez a mi munkánk; és nem is kevés”.

Isten éltesse, professzor úr!

Kocsis Mihály